

Hakija Helsingin kihlakunnan poliisilaitos

Asia Tietokoneohjelman suoja

Annettu 3.5.2006

LAUSUNTOPYYNTÖ

Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen talous- ja omaisuusrikosyksikkö (jäljempänä hakija) on 02.09.2005 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa tietokoneohjelmiin liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä. Lausuntopyyntö liittyy vireillä olevaan rikosasian esitutkintaan.

Selostus asiasta

Lausuntopyynnön mukaan NN toimi ohjelmoijana A Oy -nimisessä yrityksessä. NN irtisanoutui yrityksestä vuoden 2004 lopussa yhdessä MM:n kanssa, minkä jälkeen he perustivat B Oy:n.

A Oy:n asiamies, asianajaja Kim Gladh on laatinut Helsingin poliisille tutkintapyynnön, jossa hän pyytää poliisia selvittämään, ovatko MM ja NN vieneet yrityksen palveluksesta erotessaan mukanaan asianomistajan kehittämän eMember-nimisen ohjelmistotuotteen ja alkaneet myydä sitä uuden yhtiön, A Oy:n välityksellä.

A Oy:n palveluksessa ollessaan NN kehitti päätyönsä ohessa yritykselle henkilöstöhallintaan suuntautuvaa eMember-ohjelmistoa. NN oli jo ennen A Oy:n palvelukseen tulemistaan kehittänyt "alustan", jonka päälle voidaan rakentaa erilaisia ohjelmistoja. NN käytti eMemberiä kehittäessään apunaan tätä alustaa. Ohjelmiston graafisen käyttöliittymän kehittämisestä vastasi Webotekin palveluksessa ollut graafikko YY.

Aloitettuaan työskentelyn B Oy:ssä NN alkoi helmikuussa 2005 kehittää henkilöstöhallintaan suuntautuvaa ohjelmistoa, BMemberiä. Hän käytti ohjelmistoa kehittäessään samaa alustaa, jota hän oli käyttänyt kehittäessään eMemberiä A Oy:n palveluksessa ollessaan. Ohjelmiston graafisen käyttöliittymän kehittämisestä vastasi Atelcon Partners-nimisen yrityksen graafikko. MM vastasi ohjelmiston ennakkomarkkinoinnista.

NN:n arvion mukaan ohjelmissa on samankaltaisuutta 70 - 80 %. NN:n mukaan asiassa tulisi ottaa huomioon se, että ohjelmistot on rakennettu

samalle alustalle. Alustan osuus on NN:n mukaan yleensä 25 - 60 %, tässä tapauksessa todennäköisesti lähempänä 25 %:a kuin 60 %:a.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa seuraavista seikoista:

- 1) Kuuluuko NN:n kehittämä alusta tekijänoikeuslain säännösten mukaisen suojan piiriin?
- 2) Kenelle alustan oikeudet kuuluvat?
- 3) Kuuluuko A Oy:n eMember-ohjelmisto tekijänoikeuslain säännösten mukaisen suojan piiriin?
- 4) Ovatko kyseessä olevat ohjelmistot (eMember ja BMember) samoja?

Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle lausuntopyynnössä tarkoitettujen tietokoneohjelmien lähdekoodit CD ROM -levyillä vertailun tekemistä varten.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto toteaa aluksi, että tekijänoikeuslain muutokset ovat tulleet voimaan 01.01.2006. Tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain (821/2005) 64 b §:n 5 momentin mukaan ennen kyseisen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetty lausuntopyyntö koskee tapahtumainkulkua, joka on tapahtunut ennen lainmuutosten voimaantuloa. Tästä syystä tekijänoikeusneuvosto soveltaa asiaan ennen 01.01.2006 voimassa ollutta tekijänoikeuslakia.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että sen tekijänoikeuslain 55 §:ään perustuvaan toimivaltaan kuuluu ainoastaan lausuntojen antaminen tekijänoikeuslain tulkinnasta. Tekijänoikeusneuvosto ei voi toimivaltansa puitteissa ottaa kantaa näyttö- tai todistelukysymyksiin tai arvioida tehtyjen sopimusten sisältöä tai tulkintaa.

Muutoin tekijänoikeusneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

Teoksen käsitteestä ja tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Pykälän 2 momentin mukaan tietokoneohjelmaa suojataan kirjallisena teoksena.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli yltää teostasoon. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Teoskynnyksen ylittyminen harkitaan tapauskohtaisesti. Myös teoksen osan on itsenäistä tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon. Teostasovaatimus voi olla erilainen riippuen teoslajista.

Tekijänoikeudella ei anneta yksinoikeutta ideoihin ja yleisiin periaatteisiin, vaan niiden teoksessa ilmenevään omaperäiseen ja luovaan ilmenemismuotoon. Samoin tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävät esimerkiksi teoksen aihe, aiheen käsittelyä ohjaava metodi sekä teoksen sisältämät tiedot sellaisenaan.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyn rajoituksen, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muuttettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Pykälän 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä.

Tietokoneohjelmiin sovellettuna yksinoikeus kappaleiden valmistamiseen merkitsee sitä, että esimerkiksi ohjelman tallentaminen tietokoneen muistiin tai tietovälineelle edellyttää ohjelman oikeudenhaltijan lupaa. Yleisön saataviin saattamisen oikeus merkitsee oikeutta päättää ohjelmien kappaleiden myynnistä, vuokrauksesta, lainauksesta ja muusta levittämisestä yleisön keskuuteen.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tai saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tässä muunnellussa muodossa. Myös muuntelijan suorituksen on suojaa saadakseen osoitettava omaperäisyyttä. Muuntelijan tekijänoikeus muunnelmaan ei rajoita tekijänoikeutta alkuperäiseen teokseen. Lain 4 §:n 2 momentissa puolestaan säädetään, että jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeus syntyy aina lähtökohtaisesti teoksen luoneelle fyysiselle henkilölle. Tietokoneohjelman tekijänä pidetään ohjelman toteuttamiseen tähtäävän, eri ratkaisuvaihtoehtojen harkinnan ja valinnan tehnyttä henkilöä (systeeminsuunnittelija) tai varsinaisen ohjelmointityön tehnyttä henkilöä (ohjelmoija) taikka molempia.

Teos, kuten tietokoneohjelma, voidaan luoda myös useiden henkilöiden yhteistyönä. Tällainen useiden tekijöiden luovista panoksista muodostuva teos voi olla joko yhteisteos tai yhteenliitetty teos. Yhteisteoksesta säädetään tekijänoikeuslain 6 §:ssä. Sen mukaan kahden tai useamman tekijän yhdessä luomaan teokseen, jossa tekijöiden osuudet eivät muodosta itsenäisiä teoksia, on tekijöillä tekijänoikeus yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta. Yhteenliitetty teos on kyseessä silloin, kun tekijöiden panokset kokonaisuudesta ovat toisistaan erotettavissa. Tällöin kukin tekijöistä määrää muista riippumatta omasta osuudestaan. Tekijänoikeuslaissa ei ole yhteenliitettyjä teoksia koskevaa erityissäännöstä. Kokoomateoksesta säädetään tekijänoikeuslain 5§:ssä.

Tekijä voi luovuttaa tekijänoikeuslain 2 §:n mukaiset taloudelliset oikeutensa ja tietyn rajoituksen siirtää myös tekijänoikeuslain 3 §:n mukaiset moraaliset oikeutensa teokseen toiselle, esimerkiksi juridiselle henkilölle. Tekijänoikeuslain 27—29 §:ssä on yleisiä säännöksiä tekijänoikeuden luovutuksesta. Niiden lisäksi tietokoneohjelmaa koskee tekijänoikeuslain 40 b §:n säännös, jonka mukaan tekijänoikeus työ- tai virkasuhteessa luotuun tietokoneohjelmaan ja siihen välittömästi liittyvään teokseen siirtyy työnantajalle, jollei toisin ole sovittu (tekijänoikeuslain 27 §:n 3 momentti).

Lain esitöiden mukaan tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja siihen välittömästi liittyvään teokseen siirtyy työnantajalle 40 b §:n säännöksen mukaisesti vain silloin, kun kyseessä on työ- tai virkasuhteesta johtuvien työtehtävien täyttäminen. Oikeuksien siirtyminen käsittää 2 §:n mukaiset taloudelliset oikeudet, ja se pysyy voimassa myös työ- tai virkasuhteen päätyttyä. (Hallituksen esitys eduskunnalle 161/1990 vp., s. 53—54) Jos siis työntekijä luo tietokoneohjelman tai osallistuu tietokoneohjelman luomiseen erillisestä toimeksiannosta normaalin toimenkuvansa ulkopuolella, oikeudet eivät siirry työnantajalle lain säännöksen nojalla, vaan ainoastaan erillisellä sopimuksella.

Tekijänoikeuslain 43 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän tai, jos kysymys on lain 6 §:ssä tarkoitettusta yhteisteoksesta, viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta.

Tietokoneohjelmasta teoksena

Lainvalmisteluaineistossa tietokoneohjelmaa on luonnehdittu siten, että se on tietojenkäsittelytehtävän esitys sarjana käskyjä, jotka tietokoneen keskussuoritin noutaa keskusmuistista ja suorittaa (Komiteanmietintö 1987:8, s. 41). Tietokoneohjelmaa voi luonnehtia joukoksi käskyjä, jotka saavat tietokoneen suorittamaan halutun toiminnan (Komiteanmietintö 1987:8, s. 50).

Lainvalmisteluaineiston mukaan tekijänoikeudella suojataan vain sellaisia tietokoneohjelmia, joita voidaan pitää teoksina. Teoksena pidettävässä tietokoneohjelmassa ilmenee sen tekijän luova ja omaperäinen panos. Luovuus ja omaperäisyys ilmenee ensi sijassa ohjelmoijan tekemissä valinnoissa eri ratkaisuvaihtoehtojen välillä. Jos tietojenkäsittelyongelmaan on olemassa ainoastaan yksi ratkaisu, johon päädytään mekaanisesti ulkoisten tekijöiden sanelemana, ei ohjelma ilmennä ohjelmoitsijan omaperäistä luovaa panosta eikä siten ylitä teoskynnystä. Teostasoon eivät yllä myöskään yksinkertaiset ohjelmat, jotka koostuvat sarjasta alan ammattilaiselle lähinnä itsestään selviä toimia, eivätkä yleisesti käytetyt ratkaisut. (Komiteanmietintö 1987:8, s. 177). Yleensä kuitenkin tietojenkäsittelyongelmaan on useita ohjelmallisia ratkaisuja. (Hallituksen esitys 161/1990 vp., s. 50)

Tietokoneohjelman perustana olevat algoritmit, periaatteet ja ideat eivät ole suojattuja sellaisinaan. Niitä saa kuka tahansa käyttää omassa ohjelmassaan. (Komiteanmietintö 1987:8, s. 177-178) Suoja kohdistuu ohjelmaan sinänsä, ei ideoihin. Suojan ulkopuolelle jäävät myös tietokoneohjelman perustana oleva systeemi ja logiikka. Tietokoneohjelman arvokkain ja eniten luovuutta osoittava osa voi joskus olla ohjelman perustana oleva systeemi-idea. Yleisten periaatteiden mukaan sitä ei kuitenkaan suojata tekijänoikeudella. Rajoitettua suojaa ideoille antavat muun muassa liikesalaisuuksia koskevat säännökset. (Hallituksen esitys 161/1990 vp., s. 16-17 ja 50)

Tekijänoikeudella suojataan tietokoneohjelmaa riippumatta siitä, missä muodossa tai minkälaisella alustalla se ilmenee. Siten sekä alkukieliset että konekieliset ohjelmat ovat suojattuja. Alkukielinen ohjelma voi olla esimerkiksi painettu kirjaan tai muutoin graafisesti reprodusoitu ja konekielinen ohjelma tallennettuna esimerkiksi levykkeelle tai integroidulle piirille. (Hallituksen esitys 161/1990 vp., s. 50)

Tietokoneohjelmien suojasta annetun direktiivin 91/250/ETY johdanto-osan mukaan direktiivissä tietokoneohjelmalla tarkoitetaan missä tahansa muodossa olevaa ohjelmaa, laitteistoon sisältyvät ohjelmat mukaan lukien. Käsite sisältää myös tietokoneohjelman kehittämiseen tähtäävän valmistelevan suunnittelutyön, jos valmisteleva työ on luonteeltaan sellaista, että sen tuloksena voi myöhemmässä vaiheessa olla tietokoneohjelma. Direktiivin mukaan ainoastaan tietokoneohjelman ilmaisumuotoa suojataan. Ideat ja periaatteet, jotka sisältyvät ohjelman eri osiin, kuten

ohjelman logiikkaan ja algoritmeihin, eivät saa direktiivin mukaista tekijänoikeudellista suojaa.

Tietokoneohjelmia koskevaa oikeuskäytäntöä

Tietokoneohjelmia koskevasta suomalaisesta oikeuskäytännöstä voidaan mainita korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu 1996:43. Asiassa oli kyse siitä, että ATK-alalla toimivan osakeyhtiön toimitusjohtaja oli yhtiön palveluksessa ollessaan luonut tietokoneohjelmiston. Kun yhtiön tavanomaiseen toimintaan oli kuulunut tietokoneohjelmistojen myynti ja toimitusjohtajan tehtävänä yhtiössä oli ollut ohjelmiston luominen, tekijänoikeus tietokoneohjelmistoon oli taloudellisten oikeuksien osalta siirtynyt yhtiölle.

Korkein oikeus ei katsonut ohjelmiston tekijänoikeuslain vastaiseksi käyttämiseksi sitä, että toimitusjohtaja oli luovuttanut ohjelmiston lähdekoodin eli alkukielisen kappaleen toiselle saman alan yritykselle ohjelmistokappaleiden valmistusta ja levitystä varten. Luovuttaessaan tietokoneohjelmien lähdekieliset koodit edustamansa yhtiön puolesta toiselle yritykselle käytettäväksi uusien kappaleiden valmistukseen ja levitykseen toimitusjohtaja ei ollut valmistanut teoksesta kappaleita tai saattanut teosta yleisön saataviin levittämällä sen kappaleita yleisön keskuuteen taikka muutoin tekijänoikeuslain 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla käyttänyt teosta. Toimitusjohtaja ei siten ollut loukannut edustamalleen yhtiölle kuuluvaa tekijänoikeutta tietokoneohjelmiin. Hän oli kuitenkin osakeyhtiölain 15 luvun 1 §:n nojalla velvollinen korvaamaan osakeyhtiölle aiheuttamansa vahingon.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tietokoneohjelmiin liittyviä tekijänoikeuskysymyksiä useissa lausunnoissaan.

Lausunnossa 1996:3 tekijänoikeusneuvosto katsoi, ettei tietokoneohjelmalla tehdyn tarjouslaskenta- ja laskutusohjelmiasovelluksen osa ollut riittävän omaperäinen ja itsenäinen saavuttaakseen teostason. Kyseessä oleva käskysarja oli muodostettu lähinnä käyttöohjekirjan mukaisesti tietokoneohjelman ominaisuuksia hyödyntäen. Tietojenkäsittelyongelman ratkaisemiseksi tehdyt valinnat eivät osoittaneet sellaista luovuutta ja omaperäisyyttä, etteikö joku toinen olisi voinut päätyä samantyyppiseen lopputulokseen käyttäessään samaa tietokoneohjelmaa kyseessä olevan tietojenkäsittelyongelman ratkaisemiseksi. Tietojenkäsittelyongelman ratkaisussa tehdyt määrittelyt olivat neuvoston mukaan pikemminkin lopputuloksen sanelemia ja siten osoitus lähinnä tietojenkäsittelyongelman mekaanisesta ratkaisemisesta.

Lausunnossa 1997:12 tekijänoikeusneuvosto katsoi kirjalliseksi teokseksi tietokoneohjelman, joka oli toteutettu leipomotuotteiden valmistusta ohjaavan logiikkalaitteen ohjelmointikielellä ja jonka avulla sovittiin yhteen leipomotuotteiden valmistuslinjaan kuuluvien laitteiden toiminnot

ja ohjattiin tuotantolinjaa. Ohjelma sisälsi 140 käskyriiviä eli kuusi A4-kokoista sivua.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2003:10 oli kyse sähkön-, veden-, kaasun- ja lämmönjakelua ohjaavien tietokoneohjelmien suojasta. Ohjelmien lähdekoodien pituus vaihteli sadasta kahteensataan riviin. Kussakin tapauksessa oli kyse pienen tietojenkäsittelyongelman ratkaisusta toisistaan poikkeavissa ympäristöissä. Kukin ohjelmista oli selkeästi luovan työn tulos, joka oli vaatinut tekijältään mahdollisesti useamman päivän työpanoksen. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että sille toimitetut lähdekoodit olivat siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että ne saivat tekijänoikeussuojaa tietokoneohjelmina tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla.

Käyttöoikeus tietokoneohjelmaan

Laillisesti hankitun tietokoneohjelman käyttöoikeudesta on otettu säännökset tekijänoikeuslain 25 j ja 25 k §:ään. Vastaavat säännökset sisältyvät myös tietokoneohjelmien suojasta annettuun direktiiviin. Tietokoneohjelman käyttöoikeuden sisältö ja laajuus voidaan määrittellä ohjelman oikeudenhaltijan ja käyttäjän välisellä sopimuksella. Tekijänoikeuslain 25 j §:n 2 ja 3 momentin sekä 25 k §:n mukaista tietokoneohjelman käyttöä ei kuitenkaan voida rajoittaa sopimuksella.

Laillisesti hankitusta tietokoneohjelmasta saa 25 j §:n 1 momentin mukaan valmistaa ohjelman käytön edellyttämät kappaleet sekä tehdä ohjelmaan käytön edellyttämät muutokset ja virheiden korjaukset. Laillinen käyttäjä saa 2 momentin mukaan valmistaa ohjelmasta käytön kannalta tarpeellisen varmuuskappaleen. Lisäksi hän saa 3 momentin mukaan ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen tai ohjelman näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä tarkastella, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoitten ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana. Sopimuksella ei voida rajoittaa 2 ja 3 momentin mukaista käyttöä. Sopimuksella ei voida myöskään rajoittaa sellaista 25 k §:ssä sallittua ohjelman koodin kopioimista ja sen muodon kääntämistä, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, jos nämä toimenpiteet ovat välttämättömiä sellaisten tietojen hankkimiseksi.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu aineisto ja tekijänoikeusneuvoston tilaama teknisen asiantuntijan lausunto

Tekijänoikeusneuvosto on hankkinut teknisen asiantuntijan lausunnon sille toimitetuista tietokoneohjelmien lähdekoodeista. Lausunnon on antanut professori Tomi Männistö Teknillisestä korkeakoulusta. Männistö toteaa asiantuntijalausunnossaan seuraavaa.

Arvioitava materiaali

Arvioinnin kohteena oli kaksi ohjelmistoa: A Oy:n eMember-ohjelmisto ja B Oyn tietokoneohjelmisto B Member. Ohjelmistot koostuvat php-kielisistä tiedostoista, verkkosivupohjista (.tpl-tiedostoista) sekä muusta oheis- ja verkkosivujen materiaalista (mm. .css- ja .html- tiedostoista). Molemmista ohjelmistoista oli vertailuun käytettävissä lähdekoodit.

Arvioitavat asiat ja arviointiin vaikuttavia tekijöitä

Perustavoitteena oli selvittää, onko henkilöiden siirtyessä pois yrityksen palveluksesta samalla siirtynyt mukana myös eMember-ohjelmistotuote tai sen osia. Tämä kysymys lausuntopyynnössä on esitetty muodossa, ovatko kyseessä erilliset teokset tai ovatko kyseiset ohjelmistot samoja. Männistö keskittyy lausunnossaan lähdekoodiaineiston analysointiin ja sen kautta arvioimaan ohjelmistojen samankaltaisuutta tai erilaisuutta.

Männistö toteaa lausunnossaan, että arviot ohjelmistojen yhtäläisyyden prosentiosuuksista ovat hankalia, sillä niihin liittyy voimakas tulkinnallisuus siitä, kuinka prosentiosuudet lasketaan.

Lausuntopyynnössä kysyttiin myös ns. alustaan liittyvistä oikeuksista. Männistö toteaa lausunnossaan, että alusta on tyypillisesti ohjelmiston osa, joka ei sinänsä vielä muodosta kokonaista, esim. loppukäyttäjälle hyödyllistä ohjelmistoa, mutta sen päälle voidaan tehokkaasti rakentaa tällaisia ohjelmistoja. Alusta on käsitteenä kuitenkin varsin vaikeasti rajattava siinä mielessä, että se ei varsinaisesti eroa muusta ohjelmistosta muuten kuin mahdollisen useamman ohjelmiston osana käyttämisen osalta.

Männistö ei lausunnossaan käsittele alustaa mitenkään erillisenä teoksena muusta ohjelmasta, vaan lähtee olettamasta, että siihen pätevät aivan samat teoksellisuutta ja tekijänoikeuksia koskevat asiankohdat kuin mihin tahansa ohjelmistoon. Männistö toteaa tarkoittavansa tällä sitä, että alustaan liittyvät samanlaiset omistus- ja lisensiointioikeudet, mitkä ohjelmistoilla on, eikä alustaa saa ilman tarvittavaa sopimusta (lisenssiä) käyttää mm. ohjelmiston rakentamiseen.

Arvioon mahdollisista tekijänoikeussuojan loukkauksista saattaa lisäksi vaikuttaa se, onko kyseinen alusta ollut olemassa ennen kummankaan ohjelmiston toteuttamista tai toteutettu oikeuksiltaan irrallaan ensimmäisestä ohjelmistosta (eMember). Tällaisesta järjestelystä pitäisi mahdollisesti olla olemassa sopimus tai jokin muu järjestely alustan käyttämisestä eMemberin osana.

Arvio

Lausuntopyyntöissä tarkoitettujen ohjelmakoodien ovat kummankin ohjelmiston osalta tiedostoissa järjestettynä ns. hakemistopuuhun. Ohjelmistojen hakemistopuissa on 178 identtistä tiedostoa, 161 muutettua samannimistä sekä 563 (146+417) vain toisessa hakemistopuussa sijaitsevaa tiedostoa. Muutettujen tiedostojen erot ovat tyypillisesti hyvinkin pieniä, lähinnä joillekin riveille tehtyjä lisäyksiä tai poistoja. Tässä tarkastelussa näitä tiedostoja voidaan käsitellä toistensa kopioina, jolloin lähes samansisältöisten tiedostojen määräksi tulee $178+161 = 339$.

Loppujen, vain toisessa hakemistopuussa olevien eroavien tiedostojen määrään vaikuttavat olennaisesti seuraavat seikat, joiden kautta merkittävä osa eroavista tiedostoista voidaan joko jättää kokonaan pois tarkastelusta tai todeta niiden korkeintaan lisäävän ohjelmistojen yhtäläisyyttä.

BMemberissä on hakemistopuuhun mm. lisätty `classes\jpgraph` -niminen hakemisto (jossa joissain tiedostoissa on ZZ:n copyright- merkintä sisältäen vuosilukuja 2001–2004), missä alihakemistoinen on yhteensä 364 tiedostoa. Nämä lisätyt tiedostot voidaan jättää pois tästä tarkastelusta, koska niitä ei aineiston perusteella ole kopioitu eMemberistä.

Molemmista hierarkioissa löytyy lisäksi `templates\customers` -niminen hakemisto jossa on 209 (eMember) ja 129 (BMember) lähinnä `.tpl`-tiedostoa, mutta koska alihakemistojen nimeämisessä on poikkeavaisuuksia, eivät nämä parit tulleet mukaan vertailuun, koska niiden hakemistopolku on eri. Tällaiset eri hakemistopoluilla olevat samannimiset tiedostot on siis yllä olevissa luvuissa laskettu vain toisessa hakemistopuussa oleviksi.

Jos ohjelmistoja tarkastellaan toisella tavalla ottaen mukaan vain samannimiset (-polkuiset) hakemistot, jolloin mm. `jpgraph`-hakemisto jää pois, saadaan luvuiksi:

Yhteensä 462 tiedostoa, joista samoja 183 (mukana binääritiedostoja, jotka puuttuvat aiemmista luvuista), muutettuja 174, vain toisessa olevia 105.

Ja mikäli laskuista tämän lisäksi jätetään kokonaan pois `templates`-hakemisto, saadaan luvuiksi yhteensä 284 tiedostoa, joista samoja 170, muutettuja 78, vain toisessa olevia 36.

Samojen tai hieman muutettujen tiedostojen määrä on varsin suurta, joten ohjelmistojen samankaltaisuus on siis varsin suurta.

Tämän lisäksi molemmista hakemistopuista löytyy 139 (`.php`) tiedostoa, joissa on identtinen merkintä Copyright 2004, NN.

Edellä olevan tarkastelun perusteella onkin syytä olettaa, että merkittävä osa alkuperäisestä eMemberin ohjelmakoodista on suoraan kopioitu BMemberiin, eivätkä ohjelmistot ole syntyneet riippumattoman kehitystyön tuloksena. Kopioinnin jälkeen ohjelmistoja on hieman muokattu ja kehitetty edelleen.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto vastaa samalla kysymyksiin 1 ja 3.

1) Kuuluuko NN:n kehittämä alusta tekijänoikeuslain säännösten mukaisen suojan piiriin?

3) Kuuluuko A Oy:n eMember-ohjelmisto tekijänoikeuslain säännösten mukaisen suojan piiriin?

Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan lausuntopyynnössä tarkoitettulla "alustalla" tarkoitetaan tietokoneohjelmaa (lähdekoodia), jota on käytetty pohjana luotaessa uutta tietokoneohjelmaa eli lausuntopyynnön tapauksessa eMember- ja BMember-ohjelmia. Myös tekijänoikeusneuvoston käyttämä asiantuntija on ottanut tämän lähtökohdaksi asiantuntijalausunnossaan.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu "alusta" sekä eMember-tietokoneohjelma saavat tekijänoikeussuojaa tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla, jos ja siltä osin kuin niiden ilmenemismuoto on omaperäinen. Omaperäisyys ilmenee ennen kaikkea ohjelman tekijän valinnoissa tietojenkäsittelyongelman ratkaisun ohjelmallisessa toteuttamisessa. Jos tietojenkäsittelytehtävään on olemassa ainoastaan yksi ratkaisu, johon päädytään mekaanisesti ulkoisten tekijöiden sanelemana, ei ratkaisu ilmennä omaperäisyyttä. Suojaa ei saa yksinkertainen ohjelma, joka koostuu sarjasta alan ammattilaiselle lähinnä itsestään selviä toimia, eivätkä yleisesti käytetyt ratkaisut. Teoskynnyksen katsotaan yleensä ylittyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään olisi päätenyt samanlaiseen lopputulokseen. Vaatimus itsenäisyydestä ja omaperäisyydestä sisältää myös sen, että ohjelma ei saa olla kopio toisesta, jo aikaisemmin luodusta ohjelmasta.

Tekijänoikeusneuvoston käyttämä tekninen asiantuntija ei ole varsinaisesti ottanut kantaa siihen, saavatko lausuntopyynnössä tarkoitettu alusta ja eMember-tietokoneohjelma tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista tekijänoikeussuojaa. Tietokoneohjelmien teoskynnys on lainvalmisteluaineiston ja ratkaisukäytännön valossa suhteellisen alhainen. Alusta ja eMember-tietokoneohjelma ovat tekijänsä tai tekijöittensä

henkisen luomistyön itsenäisiä ja omaperäisiä tuloksia, ne yltyvät teostasoon ja saavat siten suojaa tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla.

2) *Kenelle alustan oikeudet kuuluvat?*

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetusta aineistosta ei voida päätellä, kenelle tai keille tekijänoikeus alustaan kuuluu. Tekijänoikeusneuvosto ei voi tekijänoikeuslain 55 §:ään perustuvan toimivaltansa puitteissa ottaa kantaa siihen, kenelle tai keille tekijänoikeus lausuntopyynnössä tarkoitettuun alustaan kuuluu.

4) *Ovatko kyseessä olevat ohjelmistot (eMember ja BMember) samoja?*

Tekijänoikeusneuvosto on pyytänyt tästä kysymyksestä prof. Tomi Männistön asiantuntijalausunnon.

Asiantuntijalausunnossa on varsin perusteellisesti vertailtu ja arvioitu lausuntopyynnössä tarkoitettuja tietokoneohjelmia (eMember ja BMember) ja niiden mahdollista samankaltaisuutta. Asiantuntijalausunnossa on todettu myös, että ohjelmien samankaltaisuuden arvioimiseen liittyy tiettyjä tulkinnanvaraisuuksia.

Tekijänoikeusneuvoston käyttämän asiantuntijan mukaan ohjelmissa olevien samojen ja sen lisäksi toisiaan muistuttavien eli hieman muutettujen tiedostojen määrä on varsin suuri, mistä syystä myös lausuntopyynnössä tarkoitettujen ohjelmistojen samankaltaisuus on varsin suuri. Asiantuntijalausunnossa on esitetty eri tapoja määritellä ohjelmien samankaltaisuutta. Ohjelmissa olevien samojen tiedostojen määrä on joka tapauksessa 170 ja 183 tiedoston välillä, kun tiedostoja on yhteensä 284 - 462, laskutavasta riippuen.

Tekijänoikeusneuvoston käyttämä asiantuntija toteaa lausunnossaan, että on syytä olettaa, että "merkittävä osa alkuperäisestä eMemberin ohjelmakoodista on suoraan kopioitu BMemberiin, eivätkä ohjelmistot ole syntyneet riippumattoman kehitystyön tuloksena." Tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan eMember- ja BMember -ohjelmien varsin merkittävät yhtenevyydet viittaavat siihen, että myöhemmin laadittu ohjelma on laadittu käyttämällä hyväksi aikaisemmin laadittua ohjelmaa.

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetusta aineistosta ilmenee, että eMember- ja BMember -ohjelmien samankaltaisuus johtunee ainakin osaltaan siitä, että ne on luotu samalle alustalle.

Siihen, onko NN:llä mahdollisesti ollut laillinen oikeus käyttää eMember-tietokoneohjelmaa lausuntopyynnössä tarkoitettulla tavalla, tekijänoikeusneuvosto ei tekijänoikeuslain 55 §:ään perustuvan toimivaltansa puitteissa voi ottaa kantaa. Asia edellyttäisi

näyttökysymysten selvittelyä ja eritoten sen selvittämistä, kuka tai mikä taho on eMember-ohjelmiston tekijänoikeuden haltija. Tekijänoikeusneuvosto viittaa asiassa myös edellä selostettuihin tekijänoikeuslain 25 j, 25 k ja 40 b §:n säännöksiin.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Arto Alaspää, Martti Heikkilä, Marit Hohtokari, Tuula Hämäläinen, Satu Kangas, Päivi Liedes, Kai Nordberg, Risto Ryti, Markku Uotila ja Martti Virtanen.